

Očistili smo 60 odsto deponija u Srbiji

Danas

EKO ZONA

Kako sprečiti nestanak retkih vrsta

Prete suše i nestašica hrane

Eko-zona na konferenciji „Stokholm + 40“

Raša Popov

pisac i novinar

Foto: Stanislav Miloković

POGLED U STVARNOST

Još imamo životnu sredinu

Srbija je još uvek divna sredina pokrivena šumama. Ona još uvek ima životnu sredinu. Ali zanimljivo je da mi nemamo neki naročit pokret zelenih, koji bi se na parlamentarnom nivou borio za zaštitu ekosistema. Imao sam jednog prijatelja koji je još 1990-ih osvojao ovakvu stranku, ali je konkurentnost bila neverovatna. Lična surevnjivost bila je važnija od pitanja životne sredine. On je bio razočaran, ali je kao atomski fizičar ostao večiti prijatelj ekologije. Znao je da nama pored oštećenja ozonskog omotača preči i nuklearna zagađenost. Naravno da je važno da ima što manje fabrika da bi bilo što više svežeg vazduha, ali ne znam koliko je to dobro za opstanak ekonomije.

EKO RAZGOVOR

Oliver Dulić, ministar životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja, govori za Danas

Očistili smo 60 odsto deponija u Srbiji

Uspeh je što smo od zaštite životne sredine napravili oblast koja je postala društveno važna i politički atraktivna tema, što smo zaposlili oko 8.000 ljudi u rastućoj reciklažnoj industriji i što smo očistili sve ono što je godinama ugrožavalo zdravlje stanovništva - kaže u razgovoru za Danas ministar životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja Oliver Dulić odgovarajući na pitanje šta smatra svojim najvećim uspehom u protekle četiri godine, koliko je na čelu ovog ministarstva.

Ocenjujući svoj rad, Dulić je dodao da su donošenjem zakona postavljena nova pravila za privredu, obezbeđeni fondovi za finansiranje dobrih i korisnih projekata od sredstava koje plaća zagađivač. Na pitanje očekuje li promenu ekološke politike nakon formiranja vlade, naš sagovornik kaže da, očekuje da se dobra praksa neće menjati.

● **Usvojen je veliki broj ekoloških zakona koji su usklađeni sa propisima EU tokom vašeg mandata. Međutim, stručna javnost tvrdi da se oni gotovo ne primenjuju. Kako to komentarišete?**

- Nikako ne bi trebalo minimizirati uspeh donošenja paketa ekoloških zakona i 300 pratećih podzakonskih akata, koji omogućuju njihovu primenu. Ne bih se složio da se zakoni ne primenjuju i morao bih da čujem argument za takvu tvrdnju. God nekog zakona su ostavljeni prelazni rokovi, najčešće iz razloga prilagodavanja privrede na nove obaveze. Na primer, dokaz primene zakona je i podatak da je izdato više od 2.000 dozvola u oblasti upravljanja otpadom. Dakle, zakoni se primenjuju. Trebalo bi navesti i da je Evropska komisija, a naročito njen Direktorat za životnu sredinu, izuzetno zadovoljan kako se ta oblast razvija u Srbiji, a naročito u delu transpozicije i implementacije donetih propisa.

● **Kakav je kvalitet vazduha u Srbiji? Da li su Bor i Pančevo i dalje ekološke „crne rupe“ Evrope?**

- U evropskim razmerama Bor je jedno od zagađenijih područja uporedivo sa industrijskim područjima Češke i Poljske. Pored toga što

se radi na izgradnji nove topionice u Boru, treba napraviti da i u ovom našem najzagađenijem području ima unapređenja, tako da je smanjen broj dana u godini u kojima dolazi do prekomernog zagađenja. Kontinuirani monitoring kvaliteta vazduha u Boru vrši se na četiri automatske stanice. U većim gradovima u Srbiji - Beograd, Niš, Novi Sad i Pančevo, dolazi do prekoračenja granicznych vrednosti za pojedine zagađujuće materije na nekim mestima. Uzrok tih pojava je u najvećoj meri saobraćaj. Nadležne institucije na lokalnom nivou pripremaju planove kvaliteta vazduha, u cilju njegovog poboljšanja. U Srbiji je uspostavljena državna mreža za monitoring kvaliteta vazduha.

● **Koliko je lokacija očišćeno i koliko smeća uklonjeno tokom kampanje Očistimo Srbiju? Da li ste zadovoljni kampanjom?**

- Kada je pokrenuta akcija Očistimo Srbiju 2009. godine, prema popisu Republičke inspekcije za zaštitu životne sredine, u Srbiji je postojala 4.481 divlja deponija. Zbog toga je prvi cilj akcije bio njihovo uklanjanje i od tada je očišćeno više od 60 odsto divljih deponija. Paralelno s tim, lokalnim samoupravama su opredeljena sredstva za nabavku komunalne opreme i uklanjanje divljih deponija. Paralelno s tim, lokalnim samoupravama su opredeljena sredstva za nabavku komunalne opreme i kontrole ih Ministarstvo i Fond za zaštitu životne sredine.

● **Kakva je saradnja Ministarstva životne sredine i Fonda za zaštitu životne sredine, koji finansira projekte? Koliki je ovogodišnji budžet Fonda i ko kontroliše način trošenja sredstava?**

- Ministarstvo za zaštitu životne sredine nadležno je za nadzor nad radom Fonda i u skladu sa tim svi programi rada, izveštaj o radu i akta Fonda pre usvajanja moraju dobiti saglasnost Ministarstva. Takođe, po Zakonu o Fondu, ministar nadležan za poslove životne

sredine po funkciji je i predsednik Upravnog odbora Fonda, tako da se tu obezbeđuje maksimalna saradnja i neposredan uvid između kreatora politike životne sredine i institucije koja to prati finansijski. U skladu sa Zakonom o budžetu za 2012. godinu, planiran budžet Fonda, odnosno procena prihoda je preko pet milijardi dinara. Svaka odluka o dodeli sredstava mora biti u skladu sa zakonima koji određuju namenu ovih sredstava, kao i programom rada, i svaku dodelu odobrava isključivo Upravni odbor Fonda. Realizaciju projekata kontroliše stručna služba Fonda.

● **Na koji način se kontrolišu sredstva namenjena lokalnim samoupravama za nabavku kamiona, kontejnera i ostale opreme za uklanjanje otpada? Kolika je pokrivenost Srbije kada je u pitanju organizovano odnošenje smeća?**

- Sredstva namenjena lokalnim samoupravama za nabavku komunalne opreme i uklanjanje divljih deponija troše se u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama i kontroliše ih Ministarstvo i Fond za zaštitu životne sredine.

ne. Do 2009. godine manje od 60 odsto građana Srbije bilo je prijavljeno za organizovano odnošenje otpada. Nacionalnom strategijom za upravljanje otpadom postavljen je cilj da se taj broj poveća na 75 odsto do 2014. godine. Danas možemo reći da je procenat stanovništva obuhvaćenog organizovanim odnošenjem otpada povećan na 80 odsto, čime je Srbija ostvarila povećanje za više od 30 odsto u odnosu na 2009. godinu.

● **Možemo li očekivati finansijsku pomoć EU kada je reč o životnoj sredini? U kojim segmentima i gde je najpotrebnija?**

- Srbija je u periodu od 2007. do 2013. imala godišnje oko 200 miliona evra iz instrumenta za prepristupnu pomoć Evropske unije - IPA. Srbija je kao potencijalni kandidat koristila tu pomoć kroz prvu komponentu: „Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija“ i drugu komponentu: „Prekogranična saradnja“. Iako prva komponenta nije namenjena

za infrastrukturne projekte, godišnje je do sada obezbeđeno oko 40 miliona evra za infrastrukturne projekte iz oblasti životne sredine.

Sticanjem statusa kandidata i decentralizovani sistem upravljanja EU fondovima otvara nam i treću IPA komponentu, namenjenju za regionalni razvoj. Kroz nju se isključivo podržavaju veliki infrastrukturni projekti iz oblasti životne sredine, transporta i konkurencije.

Upravnog odbora Fonda, tako da se tu obezbeđuje maksimalna saradnja i neposredan uvid između kreatora politike životne sredine i institucije koja to prati finansijski. U skladu sa Zakonom o budžetu za 2012. godinu, planiran budžet Fonda, odnosno procena prihoda je preko pet milijardi dinara. Svaka odluka o dodeli sredstava mora biti u skladu sa zakonima koji određuju namenu ovih sredstava, kao i programom rada, i svaku dodelu odobrava isključivo Upravni odbor Fonda. Realizaciju projekata kontroliše stručna služba Fonda.

● **Na koji način se kontrolišu sredstva namenjena lokalnim samoupravama za nabavku kamiona, kontejnera i ostale opreme za uklanjanje otpada? Kolika je pokrivenost Srbije kada je u pitanju organizovano odnošenje smeća?**

- Sredstva namenjena lokalnim samoupravama za nabavku komunalne opreme i uklanjanje divljih deponija troše se u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama i kontroliše ih Ministarstvo i Fond za zaštitu životne sredine.

rentnosti. Da bi se koristila ta komponenta, potrebno je pripremiti određene planske dokumente, u čemu je Ministarstvo aktivno učestvovalo. Takođe je bilo neophodno da se pripremi indikativna lista infrastrukturnih projekata koji će se finansirati. Projekti za koje je obezbeđena projektno-tehnička dokumentacija jesu regionalni centri za upravljanje otpadom Kalenić, Subotica, Halovo, postrojenje za tretman otpadnih voda za Loznicu, Kraljevo, Brus, Blace, smanjenje aerozagađenja termoelektrane Nikola Tesla. U narednom periodu će se neki od ovih projekata finansirati kroz prepristupnu pomoć EU. Nakon usvajanja budžeta EU za period 2014 - 2020, znače se i budžet za sve IPA korisnike. Sada je predloženo da to bude ukupno 14,2 milijarde evra. Ukoliko to bude odobreno, očekuje se da godišnja sredstva za Srbiju budu povećana na više od sadašnjih 200 miliona evra.

● **Možemo li očekivati finansijsku pomoć EU kada je reč o životnoj sredini? U kojim segmentima i gde je najpotrebnija?**

- Srbija je u periodu od 2007. do 2013. imala godišnje oko 200 miliona evra iz instrumenta za prepristupnu pomoć Evropske unije - IPA. Srbija je kao potencijalni kandidat koristila tu pomoć kroz prvu komponentu: „Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija“ i drugu komponentu: „Prekogranična saradnja“. Iako prva komponenta nije namenjena

Katarina Živanović

EKO SRBIJA

AKCIJA „POMOZIMO ZEMLJI DA DIŠE“

Beograd - Ekološka akcija „Pomozimo zemlji da diše“, koju po drugi put organizuje nevladina organizacija „Krug dvojke“, održaće se 31. maja na Kalemegdanu. U akciji će učestvovati deca iz osam osnovnih škola na teritoriji Starog grada, koja će kroz igru, takmičenja i ekološki rad dati doprinos nastojanjima da se očuva životna sredina. Kampanja „Pomozimo zemlji da diše“ počela je pre mesec dana edukacijom učenika osnovnih škola o značaju reciklaže, kako bi učenici dočekali manifestaciju sa osnovnim znanjem iz oblasti ekologije. Za najbolje škole i učenike koji se pokažu kao najsvetsjniji u oblasti ekologije obezbeđene su brojne nagrade i zabavni program. **R. D.**

SPREČEN ŠVERC KORNAČA NA HORGOSU

Horgoš - Na graničnom prelazu Horgoš sa Mađarskom carina Srbije sprečila je šverc više od 76 kilograma minerala i nekoliko kornjača, zmijsa i fazana, saopštila je Uprava carina. Minerali su za vikend otkriveni u kombiju marke „folksvagen“ sa prikolicom, poljskih registarskih oznaka, na izlazu iz Srbije. Vozač, poljski državljanin, putovao je sa dvoje saputnika iz Grčke ka Poljskoj. Kontrolom vozila utvrđeno je da se u prtljajnom delu kombija, u kartonskim kutijama, nalazi 76,14 kilograma rude i minerala kalcijuma, gvožđa, silicijuma i cinka. Daljom kontrolom u zadnjem delu vozila u platnenoj vreći pronađena je zmijsa iz porodice Coluber najdum, kao i kornjača iz porodice Testudo graeca, koja se nalazi na CITES listi zaštićenih vrsta. **Beta**

OTROVANI ORLOVI BELOREPANI

Beograd - Šest orlova belorepana otrovano je u ataru mesta Vajska u opštini Bač, saopštilo je pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj. Uginuće čak šest belorepana na jednom mestu nikada do sada nije zabeleženo u Srbiji i predstavlja teško nadoknadiv gubitak u populaciji ove strogo zaštićene vrste. Naime, u ataru Vajske upravni lovština pronašli su četiri mrtva orla belorepana, dok su još dva sa očiglednim simptomima trovanja pronađena u neposrednoj blizini. Inspekcijaska kontrola pokrajinskog sekretarijata za zaštitu životne sredine utvrdila je da su svi leševi belorepana bili na parceli zasejanoj sojom, u blizini mrtvog šakala, čije su ostatke jeli. Pretpostavlja se da je reč o masovnom trovanju belorepana zbog konzumiranja otrovanog mesa. **R. D.**

NOVI PROPISI O DRŽANJU HEMIKALIJA

Beograd - Novim propisima o držanju opasnih hemikalija u radnjama, koji je odnedavno u primeni u Srbiji, prodavci su obavezni da tu robu drže na odgovarajućem i posebno obeleženom mestu i da potrošačima pruže sve informacije o bezbednom rukovanju i eventualnim rizicima. Naime, opasne hemikalije moraju da se drže na policama odvojeno od drugih proizvoda i da nisu u njihovoj neposrednoj blizini. Etiketa na hemikalijama mora da sadrži grafičke prikaze - piktograme, kao i odgovarajuće tekstove koji ukazuju na njihova opasna svojstva i mere predostrožnosti. Podaci na etiketi moraju da budu na srpskom jeziku, neizbrisivi i lako uočljivi. **R. D.**

KARNEKS IZVEZAO OPASAN OTPAD

Vrbas - Mesna industrija Karneks iz Vrbsa saopštila je da je u Austriji i Švajcarsku izveza više od 2.800 kilograma opasnog otpada nastalog tokom proizvodnje, koji je predat postrojenjima za zbrinjavanje opasnog otpada u Beču i Bazelu. Opasan otpad, koji je stvoren u PC fabriki stočne hrane, većinom se sastojao od laboratorijskih hemikalija - soli teških metala, razne kiseline i baze i smeše organskih rastvarača, kao i od kontaminirane ambalaže. Kako je precizirano, posao sakupljanja, pakovanja, obeležavanja, preuzimanja i zbrinjavanja tog otpada bio je poveren operateru Miteko - Kneževac iz Beograda. **Beta**

PROJEKAT O OTPADU I OTPADNIM VODAMA

Beograd - Projekat saradnje Nemačke i Srbije o Upravljanju otpadom i otpadnim vodama u Srbiji (IMPACT) predstavice svoj koncept na 11. Međunarodnom sajmu komunalne opreme - KOMDEL ekspo u Krugujevcu u junu ove godine, saopštila je Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ). Na sajmu će biti najavljen konkurs i preliminarni kriterijumi za izbor pet opština do 50.000 stanovnika sa kojima će se u okviru projekta saradivati u oblasti otpada i otpadnih voda u narednih šest godina, koliko traje projekat, za koji je predviđeno pet miliona evra. Izbor opština će se obaviti do kraja oktobra ove godine. **Beta**

KONAČNA LISTA PROJEKATA

Beograd - Ministarstvo životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja, objavilo je konačnu listu odabranih projekata za sufinansiranje, čiji su nosioci nevladine organizacije u okviru akcije „Veliko spremanje Srbije“. Među nevladinim organizacijama našle su se i one iz Bujanovca, Subotice, Čačka, Gornjeg Milanovca, Kraljeva, Vrnjačke Banje, Beograda, Bogatića i Zrenjanina. **R. D.**

U Srbiji ima više od 2.600 zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva

Kako sprečiti nestanak retkih vrsta

Na teritoriji Srbije registrovano je preko 44.200 vrsta i podvrsta. Imajući u vidu da su pojedine grupe organizama do danas nedovoljno istražene ili da za njih ne postoje pouzdani podaci, procenjuje se da bi taj broj mogao biti veći, odnosno da biodiverzitet Srbije čini oko 60.000 vrsta.

Kao primer u kakvom je stanju živi svet stoji činjenica da teritorija Srbije obuhvata svega 1,9 odsto teritorije Evrope, a da se na tako maloj površini nalazi oko 39 odsto vaskularne flore Evrope, 51 odsto faune riba, 40 odsto faune vodozemaca i gmizavaca, 74 odsto faune ptica i 67 odsto faune sisara. Na osnovu ovog bogatstva, raznovrsnosti staništa i ekosistema, Srbija se svrstava u važne centre biodiverziteta.

Prema rečima Nenada Sekulića, načelnika Odeljenja za biodiverzitet u Zavodu za zaštitu prirode Srbije, više od 2.600 divljih vrsta obuhvaćeno je Pravilnikom o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva, koji je donet pre dve godine.

To su vrste koje su u različitim stepenu ugrožene i kojima, bez posebnih mera zaštite i očuvanja, preči opasnost da im se smanji brojnost, a nekima i da nestanu sa ovih prostora. Lista vrsta zaštićenih Pravilnikom uvećala se skoro tri puta u odnosu na 744 vrste, koliko je bilo zaštićeno Uredbom o zaštiti prirodnih retkosti iz 1993. godine. Broj strogo zaštićenih vrsta životinja se najviše povećao u odnosu na beskičmenjake (sa 41 na 609 vrsta), potom za ribe (sa 16 na 34 vrste), vrlo malo za ptice (sa 273 na 307 vrsta), vodozemce i gmizavce (sa 33 na 36 vrsta), dok je broj strogo zaštićenih vrsta sisara čak smanjen (sa 66 na 50 vrsta) - kaže Sekulić ističući da je na broj uticalo i to što su se na spiskovima našle i neke vrste čija je zaštita deo obaveza države u okviru evropskih integracija.

Saša Marinković iz Instituta za biološka istraživanja „Siniša Stanković“ smatra da se danas nedovoljno pažnje posvećuje zaštiti biološkog diverziteta u Srbiji.

- Crvena knjiga flore Srbije izašla je 1999, a jedina smo zemlja u Evropi koja nema crvenu knjigu ugroženih životinjskih vrsta. Opšti trend u svetu je zabrinjavajući i zato je zaštita

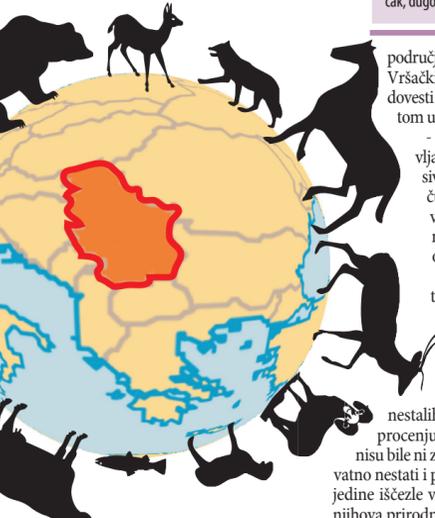
Najugroženije životinje

Tekunica, alpska rovičica, livadska voluharica, šareni tvor i medved samo su neke od najugroženijih vrsta sisara; od ptica to su bela kanja (na fotografiji), veliki tetreb, orao krstaš, velika droplja, modrovana, orao klištaš, ražanj i troprsti detlić; crni daždevnjak i alpski mrmoljak među vodozemcima, zmija planjski šargan, a od ribljih vrsta - moruna, jesetre, drimski šaradan, mrguda itd.

biodiverziteta i genofonda strateško opredeljenje danas svake zemlje. Za mali broj ugroženih vrsta znamo pravo stanje u prirodi. Sve više je novih vidova narušavanja životne sredine, koje često ne možemo odmah da prepoznamo. Potrebe za profitom i obnovljivim izvorima energije najveća su pretnja u zaštiti biodiverziteta danas u Srbiji - procenjuje Marinković napominjući da će se broj iščezlih vrsta u narednoj deceniji u Srbiji kritično povećati i da „treba zvati na uzbuđnu“.

Kako bi se određene ugrožene vrste sačuvala, ali i ukupni biodiverzitet, država stavlja pod zaštitu najvrednije delove prirode, staništa određenih vrsta biljaka i životinja.

U proteklom periodu, uz brojne propise koji su doneti, usvojena je i Strategija biološke raznovrsnosti, koja predstavlja osnovu za sprovođenje mera i aktivnosti što doprinose očuvanju ugroženih vrsta i njihovih staništa. Aktivnosti Zavoda za zaštitu prirode Srbije

usmerene su na proučavanje i praćenje stanja biodiverziteta, preuzimanje i zbrinjavanje divljih životinja, inspekcijiski nadzor prodavnica kućnih ljubimaca, kolekcionara, odgajivačnica i zoo-vrtova, da bi se sprečili ilegalno držanje i trgovina zaštićenim divljim životinjama, kao i organizovanje raznih obrazovnih programa radi razvoja ekološke svesti i očuvanja živog sveta - objašnjava Sekulić.

Marinković smatra da je dosad malo toga urađeno na zaštiti biodiverziteta.

Uredba Vlade Srbije doneta pre nekoliko meseci poništava i to malo što se postiglo do danas, budući da otvara put promenama namene zaštićenih područja. Male izdvojene zaštićene površine su poslednja utocišta za ugrožene vrste koje treba sačuvati za naredna pokoljenja. Upravljači zaštićenih područja su retko u mogućnosti da finansiraju čuvarsku službu. Lovčarka i ribolovačka udruženja upravljaju zaštićenim područjima i nezainteresovani su za zaštitu ugroženih vrsta. Na Staroj planini je uništen rezervat Jabučko ravnište, jer je promenom namene podignut hotelski kompleks na tresetištu, najredem staništu u Srbiji - navodi Marinković. On kao dobre primere zaštićenih

Najugroženije biljke

Medu 628 biljnih vrsta najugroženije su: hajdučica kralja Aleksandra, žlezdasti zvončić, Venerina vlas (na fotografiji), aldrovanda, crniljev luk, zelena jova, Pančičev pelen, maslinolisi zvezdan, ilirski kozinac, alpski razlićak, dugocvetna ostruška i gusto talasinje.

područja ističe Zasavicu, Carsku baru, Vršački breg i Uvac, „gde možemo dovesti strance da se pohvalimo zaštitom ugroženih vrsta u Srbiji“.

- Ima i uspešnih akcija postavljanja kućica i platformi za rođe, sive vetruške i zlatovrane. Uključuju se nevladine organizacije i volonteri u programe kartiranja i praćenja ugroženih vrsta - objašnjava Marinković.

Budući da se u Srbiji o zaštiti životne sredine počelo govoriti tek poslednjih deset godina, pojedine biljne i životinjske vrste trajno su izgubljene.

- Ne postoji tačan spisak nestalih vrsta u Srbiji. Za neke vrste procenjujemo da su bile u Srbiji a da nisu bile ni zabeležene, neke vrste će verovatno nestati i pre nego što ih otkrijemo. Pojedine iščezle vrste možemo da vratimo na njihova prirodna staništa sa kojih su nestale, kao što smo vratili dabru u Posavinu i divokozu u istočnu Srbiju. Ptice su najugroženija grupa životinja. Samo u poslednjoj deceniji nestale su dve značajne vrste ptica u Srbiji. Bela kanja je globalno ugrožena vrsta koja se poslednji put gnezдила u Srbiji 2002.

Velika droplja je najveća ptica u Srbiji koja se gnezдила do 2010. Pojedine vrste su prisutne sa nekoliko primeraka, takav je orao krstaš sa dva para na Fruškoj gorri. Staništa su toliko fragmentisana i šušena da ne mogu više za dovoljiti osnovne potrebe vrsta koje samo u njima mogu živeti. Kada nestane vrsta koja naseljava samo Srbiju, tu popravke više nema - kaže Marinković.

Da bi se nešto poboljšalo na polju zaštite najugroženijih organskih vrsta, prvi je potrebno utvrditi i evidentirati stepen ugroženosti pojedinih vrsta na područjima na kojima su i zabeležene, kako bi se dobili što potpuniji i precizniji podaci o njima. Prema Sekulićevim rečima, na osnovu ovakvih podataka izrađuju se specijalizovane naučno-stručne publikacije - crvene liste, odnosno spiskovi ugroženih vrsta, ili crvene knjige koje sadrže najosnovnije podatke za rešavanje problema zaštite vrsta i njihovih staništa.

Da bi se nešto poboljšalo na polju zaštite najugroženijih organskih vrsta, prvi je potrebno utvrditi i evidentirati stepen ugroženosti pojedinih vrsta na područjima na kojima su i zabeležene, kako bi se dobili što potpuniji i precizniji podaci o njima. Prema Sekulićevim rečima, na osnovu ovakvih podataka izrađuju se specijalizovane naučno-stručne publikacije - crvene liste, odnosno spiskovi ugroženih vrsta, ili crvene knjige koje sadrže najosnovnije podatke za rešavanje problema zaštite vrsta i njihovih staništa.

Da bi se nešto poboljšalo na polju zaštite najugroženijih organskih vrsta, prvi je potrebno utvrditi i evidentirati stepen ugroženosti pojedinih vrsta na područjima na kojima su i zabeležene, kako bi se dobili što potpuniji i precizniji podaci o njima. Prema Sekulićevim rečima, na osnovu ovakvih podataka izrađuju se specijalizovane naučno-stručne publikacije - crvene liste, odnosno spiskovi ugroženih vrsta, ili crvene knjige koje sadrže najosnovnije podatke za rešavanje problema zaštite vrsta i njihovih staništa.

Marija Krtnić

Godišnje se u svetu sakupi 2,5 milijardi tona otpada

Do 2050. na svetu će živeti više od 9 milijardi stanovnika

Više od 2.000.000.000 ljudi preživljava sa manje od 5 litara vode dnevno

Zagađenje vazduha u gradovima svake godine usmrti 3.000.000 ljudi

EKO SVET

REKORDAN VODOSTAJ PRITOKA AMAZONA

Reka Rio Negro, moćna pritoka reke Amazon u Brazilu dostigla je rekordno visok vodostaj posle nekoliko nedelja jake kiše. Naime, brazilska geografska služba je objavila da je ova reka prošle nedelje dostigla vodostaj od 29,78 metara i to usred grada Manausa. Reka je poplavila centar Manausa, grada sa 1,6 miliona stanovnika. Manaus se nalazi usred džungle u brazilske državi Amazonas, gde je u 83 odsto okruženja proglašeno vanredno stanje zbog poplave. Međutim, kiša i dalje pada, pa zvaničnici upozoravaju da će vodostaj rasti.

TROVANJE SLONOVA U INDOZEZIJU

U zapadnom delu Indonezije prošle nedelje je pronađeno još jedno telo otrovanog sumatranskog slona, pripadnika ugrožene vrste. Sumnja se da su slona otrovali ljudi, kako bi zaštitili svoje useve od uništenja. Poznato je da je grupa slonova poslednjih dana lutala tom oblašću, uništavajući useve, a prošlog meseca je u istoj pokrajini otrovana ženka stara 18 godina. Zbog krčenja šuma u poljoprivredne svrhe, slonovi se, u potrazi za hranom, kreću ka naseljenim oblastima. Ostalo je manje od 3.000 sumatranskih slonova, a stručnjaci upozoravaju da bi oni mogli biti istrebljeni ukoliko se ne uvedu mere za njihovu zaštitu. Najveći procenat pripadnika ove vrste, preko 80 odsto, umire od posledica trovanja.

OPASNOST OD PLASTIČNOG OTPADA

Sve više plastičnog otpada u zoni između Havaja i Kalifornije menja prirodnu sredinu insekata koji žive na moru i ugrožava im opstanak, upozoravaju naučnici. Istraživači su utvrdili da morski insekti koji žive na površini okeana jaja polažu na komadićima plastike umesto na prirodnim materijalima, poput drveta, ili na morskim školjkama. Naučnici su prikupljali uzorke vode i morskih vrsta na različitim dubinama, a jedan od rezultata jeste i da je gotovo deset odsto riba obuhvaćenih istraživanjem progutalo plastiku. U okeanima svake godine završe hiljade tona plastičnog otpada koji se vremenom izmiru u komadiće.

R. D.

Kako će se globalne klimatske promene odraziti na Srbiju

Prete suše i nestašica hrane

Suše, poplave, nestašica hrane i tropske infekcije samo su neki od scenarija koji bi mogli zadesiti Srbiju ukoliko se ozbiljnije ne pristupi sistematskom rešavanju pitanja klimatskih promena. Najdrastičniji bi možda bio onaj u kojem bi prosečne temperature porasle za čak četiri stepena Celzijusovih do kraja veka, što bi imalo dalekosežne posledice na zdravlje ljudi, biljni i životinjski svet, energetiku i poljoprivredu, a samim tim i na ekonomsku stabilnost zemlje.

Da su klimatske promene, koje pojedini stručnjaci nazivaju „jahačem apokalipse“, sve osetnije u Srbiji, potvrđuje i činjenica da više nemamo četiri godišnja doba. Prosečne temperature u letnjim mesecima ne iznose 30°C kao ranije, već neretko prelaze četrdeseti pođeljak.

Jasminka Smailagić, načelnica u Klimatskom centru za jugoistočnu Evropu u okviru Republičkog hidrometeorološkog zavoda u Beogradu, kaže za Danas da su ekstremni kli-

matski događaji sve učestaliji na teritoriji Srbije.

- U julu 2007. celu Srbiju je pogodio toplotni talas koji je trajao 22 dana. Na dve trećine meteoroloških stanica probijene su maksimalne temperature. Takođe imamo i ekstremno hladne talase, kao na primer u februaru ove godine kada su čak na tri stanice probijene maksimalno niske temperature. Takođe je zabeležen slučaj kada je za nešto više od 24 sata temperatura pala za čak 25°C, ističe Smailagićeva.

Osim toga, napominje sagovornica Eko-zone, primećeno

■ Zabeleženo je da je za 24 sata temperatura pala za čak 25°C

je da je smena hladnih i toplih talasa sve češća u okviru jednog meseca, sezone i godine.

- Ranije ih je bilo od dva do četiri, sada ih ima od četiri do šest, trajali su od šest do osam dana, a sada od osam do deset, kaže Smailagićeva i dodaje da su duži periodi suše praćeni kratkotrajnim padavinama, dok su kišni periodi neravnomerno raspoređeni.

Stručnjaci takođe upozoravaju da ukoliko prosečne temperature u Srbiji nastave da rastu, zemlja bi

mogla biti pogođena intenzivnijim sušama, što bi direktno uticalo na biljni i životinjski svet.

- Klimatske promene se odražavaju na nivoe vegetacije na planinama. Primećuje se da su promenjene linije listopadnih i četinarskih šuma, a biolozi ukazuju na izvesne transformacije kod biljnih i životinjskih vrsta, objašnjava Smailagić.

Ako se ostvare prognoze iz prošlogodišnjeg izveštaja Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja o klimatskim promenama, u kojem se navodi da bi prosečne temperature mogle da porastu za oko jedan stepen do 2030, postoji velika verovatnoća da će nestašica hrane biti goruće pitanje u Srbiji. Proteklih godina je već zabeležen pad poljoprivredne proizvodnje, a u pojedinim mestima prinosi zbog dugih sušnih perioda manji su za čak 40 odsto. Takođe, ocenjuje se da će zbog daljih klimatskih promena dodatno opasti prinosi pšenice, soje, krompira i suncocketa. Budući da je izvoz žitarica i poljoprivrednih proizvoda dosad najuspešniji deo izvoza, smanjenje prinosa će se direktno odraziti na celu ekonomsku stabilnost Srbije. Zbog suša i visokih temperatura mogu se očekivati i učestali požari, što će dodatno uticati na poljoprivredu.

Marija Kojić

Konferencija „Stokholm + 40“ o održivom razvoju

Evropa će pomoći Srbiji

Na nedavno završenoj konferenciji „Stokholm + 40“ o borbi protiv klimatskih promena i značaju održivog razvoja, više od 600 učesnika i diplomata iz 80 zemalja sveta ukazivalo je na ekološke i ekonomske probleme sa kojima se susreću, pre svega, zemlje u razvoju. S obzirom na to da se na ovakvim skupovima uglavnom ne donose jednoglasna rešenja, već preporuke, ekološka javnost već je okrenuta narednoj konferenciji UN o održivom razvoju, koja će se održati u Rio de Žaneiru u Brazilu krajem juna.

Ono što bi se moglo izvesti kao zaključak Stokholmske konferencije jeste da su nakon dugogodišnjih samita na temu održivog razvoja, ekološki problemi postali primarni u odnosu na ekonomske, koji su tesno povezani, jer ulaganje u čistu životnu sredinu - košta.

Švedska ministarka životne sredine Lena Ek, koja je bila domaćin međunarodne konferencije, ukazala je za Eko-zonu da je koncept zelene ekonomije veoma bitan, jer sadrži društvenu, ekološku i ekonomsku komponentu.

- Bilo da smo razvijene ili zemlje u razvoju, ono što je zajedničko jeste da živimo na istoj planeti i da se suočavamo sa istim problemima - vode za piće je sve manje, produktivnost koja dolazi iz zemlje, okeana, vazduha sve je niža, jer zagađenost raste. Potrebno je hitno delovanje, akcija svih nas na očuvanju prirodnih resursa. Treba da ulažemo u obnovljive izvore energije - istakla je Ek.

Ona je naglasila da su mnoge evropske zemlje spremne da sarađuju sa Srbijom po pitanju ekoloških problema, kao i onih vezanih za saobraćaj, „koji je veliki izvor zagađenja vazduha“.

- Uvođenje novih tehnologija nije samo ekološko pitanje, već i veliki ekonomski potencijal u budućnosti - naglasila je švedska ministarka ekologije, podsećajući da je ova zemlja u proteklih 14 godina uspešla da smanji emisiju ugljen-dioksida, uz rast BDP.

Potpredsednica Svetske banke i šefica Odeljenja za održivi razvoj Rejčel Kit u svom govoru u švedskom parlamentu posebno se osvrnula na problem Kosova i neadekvatnog energetskog sistema. Ona je ukazala na problem zastarelih tehnologija i nedovoljnog ulaganja u Kosovo.

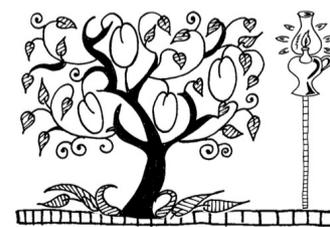
U razgovoru za Eko-zonu, Kit je naglasila da je nepovoljna investici-

ona klima glavna kočnica razvoja čitavog Zapadnog Balkana.

- Kada je reč o energetskim investicijama, u Kosovo nije ulagano više od 20 godina, a u čitav Zapadni Balkan - vrlo

malo. Puno je razloga - nedostatak investicionih kapaciteta, nepovoljna klima za ulaganja, nestabilna politička i ekonomska situacija. Posledica toga je da nema dovoljno adekvatne energije koja se može iskoristiti. Kosovo dobija energiju od lignita koji se vadi i spaljuje na zastareli način i zagađuje životnu sredinu, što može da ima velike posledice po zdravlje ljudi. Treba pronaći alternative i sprečiti sagorevanje lignita na ekološki neprihvatljiv način. Šta su opcije i alternative? Svaka zemlja mora da nađe svoje izvore koji su im dostupni - istakla je Kit dodajući da se sve zemlje u tranziciji suočavaju sa sličnim problemima.

K. Živanović

Urednik Eko-zone:
Aleksandar Roknić
Lektura: Marjana Stevanović
Foto-dokumentacija:
Stanislav Milojković
Dizajn vinjeta:
Jelena Dugalić Milašinović
Prelom: Zoran Spahić

Dodatak je urađen u saradnji sa

Na naslovnoj strani:
Banjska Jagoštica
(NP Tara)